



Transformatievisie JeugdzorgPlus 2023 en verder

Regio's:

Alkmaar

Kop van Noord-Holland

Westfriesland

10 augustus 2021

Werkgroep Verwerving JeugdzorgPlus 2023 en verder

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. JeugdzorgPlus: gesloten jeugdhulp	4
1.1 Wat is JeugdzorgPlus?	
1.2 Hoe ziet de huidige JeugdzorgPlus eruit?	5
1.3 JeugdzorgPlus vanaf 2023: hoe ziet dat eruit?	
- Voorkomen van geslotenheid	
- Gecontroleerde afbouw	6
- Bevorderen van uitstroom uit geslotenheid	7
1.4 Omschrijving vormen JeugdzorgPlus na 2023	
1.5 Uitgangspunten transformatievisie	9
2. Visie op geslotenheid	10
2.1 Plaatsing in geslotenheid zo kort mogelijk en als tijdelijke time-out	
2.2 Zo open mogelijk	
2.3 Betrokkenheid leefomgeving (gesloten) plaatsing	
3. Visie op leefklimaat in geslotenheid	11
3.1 Kleinschalig	
3.2 Samen beslissen en maatwerk	
3.3 Thuisnabij	12
3.4 Onderwijs	13
3.5 Gekwalificeerd personeel en een stabiel team	
4. Visie op het betrekken van het netwerk tijdens geslotenheid	14
4.1 Ouders / voogd	
4.2 Inzet JIM (Jouw Ingebrachte Mentor)	
4.3 Betrokkenheid netwerk jeugdige en veiligstellen van beschermfactoren die in de eigen omgeving van jeugdige aanwezig zijn	
5. Samenwerking met netwerkpartners	15
5.1 Jeugdrechtsketen	
5.2 Samenwerking met andere partijen voor en na geslotenheid	
6. Vervolg	17

Inleiding

Een transformatievisie vaststellen wanneer de transformatie van JeugdzorgPlus al volop in gang is? Is dat niet overbodig? Zeker niet!

In 2018 startten de achttien gemeenten in de regio Noord-Holland-Noord een transformatie in de JeugdzorgPlus. Met doelstellingen die zich richten op verandering van deze hulpvorm en effectiviteit: minder geslotenheid, minder recidive, minder doorplaatsingen en ervoor zorgen dat jeugdigen hun behandeldoelen halen. We willen hen een toekomstperspectief bieden.

We sloten een contract af met jeugdhulpaanbieder Horizon die de locatie Antonius in Bakkum (gemeente Castricum) opende. Het contract loopt, na verlenging in 2021, af op 4 februari 2023 en kan conform het aanbestedingsrecht niet verlengd worden. Dit stelt ons in staat om gezamenlijk te komen tot een visie op de transformatie van de JeugdzorgPlus waarbij we nieuwe afspraken kunnen maken om de gewenste veranderingen verder door te zetten.

Gemeenten zijn nog steeds wettelijk verplicht om de gesloten jeugdhulp te organiseren. Vanaf 2023 willen wij verder gaan op de ingezette weg om in 2030 geen jeugdigen meer in geslotenheid te hebben. Dat betekent dat wij met de huidige verwerving zo veel mogelijk inzetten op het verbeteren van de kwaliteit en doelgerichtheid van de zorg. En binnen de geslotenheid zo open mogelijk te werk gaan om de nadelige effecten ervan op jeugdigen te minimaliseren. Idealiter is het hele jeugdhulpnetwerk in 2030 zo op elkaar ingespeeld en goed georganiseerd dat de kinderrechter geen jeugdigen meer in JeugdzorgPlus hoeft te plaatsen.

In dit visiedocument is vastgelegd hoe we de inhoudelijke doorontwikkeling van de JeugdzorgPlus zien in onze regio. Het biedt ons de komende jaren houvast bij deze opgave. We zien gesloten jeugdhulp als een tijdelijke opname, die erop gericht is jeugdigen voor te bereiden op een voor hen geschikte plek in de maatschappij. Met specifieke aandacht voor betrokkenheid van het netwerk, onderwijs/werk, huisvesting en het opbouwen van een (in)formeel netwerk. Om in 2030 geen gesloten jeugdhulp meer te hebben, zijn er drie speerpunten waar we ons op moeten richten:

- 1) Het voorkomen van gesloten plaatsingen
- 2) Het gecontroleerd afbouwen van gesloten plaatsingen
- 3) Het bevorderen van de uitstroom uit de geslotenheid

Dit kunnen we als gemeenten niet alleen. We hebben alle betrokkenen in de jeugdhulp, het onderwijs en de jeugdrechtsketen nodig om de zorg te verbeteren voor jeugdigen met complexe problematiek. Onze samenwerkingspartners zijn met name ervaringsdeskundigen, het onderwijs, de gecertificeerde instellingen, de jeugdrechtsketen en zorgaanbieders. Nu is het moment om met elkaar vast te stellen: wat is JeugdzorgPlus en hoe gaan we ervoor zorgen dat we in de komende jaren gesloten plaatsingen kunnen afbouwen naar nul? Wat is er nodig om daar te komen en wat zijn de stappen die we moeten zetten?

Het gezamenlijk optrekken is onzes inziens een noodzakelijke voorwaarde om toe te werken naar een toekomst waarin jeugdigen met complexe zorgvragen niet meer in geslotenheid hoeven te verblijven. Hierbij ligt een belangrijke verantwoordelijkheid en regierol bij de gemeenten: alleen als er voldoende mogelijkheden zijn voorafgaand aan geslotenheid (ambulante hulp, maar ook

verblijfsvoorzieningen) hoeven deze jeugdigen niet in geslotenheid te worden opgenomen. Het Rijk, waaronder het ministerie van OCW¹ en VWS², en gemeenten moeten zich realiseren dat er moet worden geïnvesteerd op voorwaarden om de gesloten voorzieningen af en om te bouwen.

Provinciale samenwerking: Thuis voor Noordje

Naast deze transformatievisie wordt op het niveau van Noord-Holland met acht jeugdhulpregio's, samenwerkingsverbanden, speciaal onderwijs, zorgaanbieders en gecertificeerde instellingen (GI) een bovenregionaal plan ontwikkeld met de werktitel Thuis voor Noordje. Met elkaar is geconstateerd dat er een kleine groep jeugdigen³ binnen de JeugdzorgPlus is die momenteel geen hulp geboden krijgt nabij huis, omdat de hulpvraag zodanig specialistisch is dat wij hen in NHN geen passende hulp kunnen geven. Door de terugloop in het aantal jeugdigen met een gesloten machtiging, neemt ook deze groep verder af. Met dit vraagstuk kampen meerdere regio's en daarom zijn de handen in elkaar geslagen om op NH-niveau mogelijkheden te onderzoeken. In het Thuis voor Noordje stellen wij onszelf de opdracht om binnen twee jaar alle jeugdigen die JeugdzorgPlus nodig hebben op te vangen binnen onze eigen provincie. Hiernaast ontwikkelen we voorzieningen voor de zeer specialistische doelgroep, zodat gesloten jeugdhulp voorkomen wordt. Op dit moment wordt er gewerkt aan een contourenplan voor de samenwerking tussen de regio's en samenwerkingspartners op de JeugdzorgPlus. De verwachting is dat dit plan meer vorm en inhoud zal hebben in het najaar van 2021.

Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken nemen wij u verder mee in onze visie. U leest achtereenvolgens:

- ❖ Wat is JeugdzorgPlus?
- ❖ Hoe ziet de huidige JeugdzorgPlus eruit?
- ❖ De visie op JeugdzorgPlus vanaf 2023:
 - Voorkomen van geslotenheid
 - Gecontroleerde afbouw
- ❖ Uitgangspunten van de transformatievisie:
 - Visie op geslotenheid
 - Visie op leefklimaat in geslotenheid
 - Visie op het betrekken van het netwerk
 - Samenwerking met netwerkpartners

¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

² Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

³ Ter illustratie, in de periode februari 2020-2021 zijn er 9 jeugdigen buiten de regio NHN geplaatst.

1. JeugdzorgPlus: gesloten jeugdhulp

1.1. *Wat is JeugdzorgPlus?*

JeugdzorgPlus is een vorm van hulp die geboden wordt aan jeugdigen die niet bereikbaar zijn voor lichtere vormen van jeugdhulp of die zonder behandeling een gevaar vormen voor zichzelf of hun omgeving. Een periode in de JeugdzorgPlus omvat een plaatsing in een gesloten voorziening. De hulp heeft als doel om jeugdigen met ernstige gedragsproblematiek te behandelen en perspectief te bieden op een toekomst waarin zij verantwoord mee kunnen doen in de maatschappij⁴. In de Jeugdwet staat hierover het volgende opgenomen:

Een machtiging (gesloten jeugdhulp) kan slechts worden verleend indien naar het oordeel van de kinderrechter:

- a) jeugdhulp noodzakelijk is in verband met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen die de ontwikkeling van de jeugdige naar volwassenheid ernstig belemmeren, en*
- b) de opneming en het verblijf noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de jeugdige zich aan deze jeugdhulp onttrekt of daaraan door anderen wordt onttrokken.*

In hoofdstuk 6 van de Jeugdwet is het juridische kader vastgelegd voor de gesloten jeugdhulp bij ernstige opgroei- en opvoedproblemen. De verantwoordelijkheid voor de beschikbaarheid van gesloten jeugdhulp ligt bij de gemeente. Zij verwerft JeugdzorgPlus bij een daartoe geregistreerde JeugdzorgPlus-aanbieder en stelt voorwaarden rondom de zorg aan de jeugdigen. De gecertificeerde instelling⁵ voert de maatregel(en) - die de rechter oplegt - uit.

Toeleiding naar JeugdzorgPlus is een zeer ingrijpende maatregel in het leven van een jeugdige en zijn/haar omgeving. Zijn/haar vrijheid wordt immers beperkt en dit heeft een flinke impact. Daarom kan deze beslissing, tegen de wil van de jeugdige, alleen worden opgelegd na zorgvuldige toetsing door de rechter. In de afgelopen jaren zijn alle partijen zich steeds meer bewust van de impact die een gesloten plaatsing met zich meebrengt. We zien dan ook dat de verwijzingen naar JeugdzorgPlus afnemen.

De afgelopen jaren hebben we steeds de term JeugdzorgPlus gebruikt als we spraken over de gesloten jeugdhulp. We hebben echter gezien dat een JeugdzorgPlus traject zelf meer omhelst dan alleen gesloten jeugdhulp. In de huidige situatie doorlopen jeugdigen een totaal traject van gemiddeld 8 maanden, waarvan 3-4 maanden daadwerkelijk in geslotenheid plaatsvindt. In deze visie zullen we grotendeels de term gesloten jeugdhulp gebruiken, omdat ons doel blijft dat we geen jeugdigen meer gesloten willen plaatsen in 2030.

1.2 *Hoe ziet de huidige JeugdzorgPlus eruit?*

Sinds februari 2019 hebben de achttien gemeenten in de regio NHN een contract voor JeugdzorgPlus met jeugdhulpaanbieder Horizon. Deze aanbieder is op 4 februari 2019 gestart met de locatie

⁴ Voor meer feitelijke informatie over JeugdzorgPlus verwijzen wij u naar bijlage 1 Brochure.

⁵ In een enkel geval is er sprake van een vrijwillige plaatsing in de JeugdzorgPlus. In dat geval ligt het gezag bij ouders en niet bij de gecertificeerde instelling.

Antonius in Bakkum (gemeente Castricum). Op deze locatie wordt gesloten jeugdhulp – met een open karakter - geboden aan jeugdigen. Er staan geen grote hekken om het terrein en vrijheidsbeperkende maatregelen worden individueel afgestemd op de jeugdige.

In de hulpverlening wordt uitgegaan van *shared decision making*. Bij deze methodiek wordt in gezamenlijkheid (met ouders, JIM, GI, onderwijs, behandelaar) besloten waar de jeugdige aan gaat werken en wat hij daarvoor nodig heeft. Hiermee wordt een beroep gedaan op de intrinsieke motivatie van een jeugdige om zijn/haar leven en gedrag anders in te richten. Ouders en het netwerk zijn een belangrijk onderdeel van de behandeling. Zij worden direct na de start betrokken bij de behandeling.

Het streven is dat jeugdigen zo kort mogelijk verblijven in de gesloten voorziening. Zowel de intrinsieke motivatie van jeugdigen en hun netwerk, als de uitvoering van het plan (zorg, onderwijs, verblijf) dragen hieraan bij. Het verblijf in geslotenheid is gericht op stabilisatie van de problematiek van de jeugdige en het gezin. Vervolghulp vindt plaats in de eigen omgeving, buiten het gesloten verblijf.

Landelijk is geconcludeerd dat recidive in gesloten voorzieningen hoog was, er onvoldoende resultaat was van behandeling, er onvoldoende traumabehandeling plaats vond, het onderwijs niet op maat kon worden geboden en dat jeugdigen te veel werden overgeplaatst van de ene voorziening naar de andere. Dit waren redenen om voor de achttien NHN-gemeenten de transformatie van JeugdzorgPlus in te zetten en te werken naar een andere vorm van JeugdzorgPlus. De werkwijze die Horizon in 2019 introduceerde - en in de afgelopen jaren doorontwikkelde - was afwijkend van het JeugdzorgPlus-regime dat wij daarvoor kenden in de regio.

Landelijk, maar ook in de regio NHN, zien we het aantal jeugdigen dat in geslotenheid wordt geplaatst teruglopen. Dat is een goede ontwikkeling. Helaas zien we ook dat jeugdigen nog steeds doorgeplaatst worden. En dat het onderwijs - of vooral het creëren van een ononderbroken leerlijn - in veel gevallen complex is.

1.3 JeugdzorgPlus vanaf 2023, hoe ziet dat eruit?

Eerder gaven we aan de ambitie om in 2030 geen gesloten jeugdhulp meer te hebben voort te willen zetten in de nieuwe contractperiode vanaf 2023. Om dit mogelijk te maken zien wij drie speerpunten:

1) We willen geslotenheid voorkomen

De opgave voor het voorkomen van gesloten plaatsingen ligt in het veld voorliggend aan JeugdzorgPlus. Het gaat dan om bijvoorbeeld ambulante jeugdhulp of jeugdhulp met verblijf, maar ook kun je denken aan de eerste lijn (huisarts, lokaal team) of algemeen toegankelijke voorzieningen (zoals een jongerenwerker). Het onderwijs speelt een belangrijke rol in het tijdig signaleren als er sprake lijkt te zijn van problematiek bij een jeugdige of het gezin.

Een voorwaarde om minder jeugdigen in geslotenheid te plaatsen, is dat er voldoende specialistische alternatieven voorafgaand aan deze opname beschikbaar zijn. De ontwikkeling hiervan valt deels

buiten de scope van JeugdzorgPlus. Vanwege de duidelijke relatie nemen wij het volgende op in de visie:

- 1) Gemeenten hebben een verantwoordelijkheid en regierol om het voorveld zodanig te organiseren dat afbouw van gesloten jeugdhulp ook mogelijk wordt gemaakt. Dat betekent dat er voldoende lichtere en/of specialistische vormen van jeugdhulp beschikbaar zijn voor deze doelgroep.
- 2) Er is altijd een verklarende analyse⁶ afgenomen indien sprake lijkt te zijn van verzoek tot gesloten plaatsing.
- 3) Er vindt onderzoek plaats naar alternatieve mogelijkheden. Een gesloten plaatsing mag niet ingezet worden 'omdat er niks anders is'. Het wordt ingezet als tijdelijke time-out en niet als eindstation.
- 4) We zien het belang in van een gezamenlijk streven naar het terugdringen van spoedplaatsingen. We willen voorkomen dat jeugdigen acuut uit hun omgeving worden getrokken, omdat de impact van de gesloten plaatsing dan nog groter wordt en ook meer belastend voor de groep is.
- 5) We zien het belang in van consistente datamonitoring van jeugdigen met zeer complexe problematiek, die gebruik maken van verblijf en behandeling, al dan niet in geslotenheid. JeugdzorgPlus is een schakel in deze brede keten. Door toe te werken naar een uniforme wijze van resultaatmeting door verschillende organisaties, kunnen we tijdig trends en effectiviteit van zorg waarnemen. De vervolgstap is om hier op een lerende manier met elkaar op te acteren, zodat een waterbedeffect voorkomen wordt. Het doel is namelijk om jeugdigen een toekomstperspectief te geven en op weg te helpen, niet om het 'probleem' te verplaatsen tussen organisaties. De gereguleerde afbouw van gesloten plaatsingen moet bijdragen aan dit initiële doel.

2) We werken toe naar een gecontroleerde afbouw van geslotenheid naar nul plaatsingen, uiterlijk in 2030

Met onze transformatie willen we toewerken naar een gecontroleerde (stapsgewijze) afbouw van geslotenheid. We hebben al eerder de ambitie uitgesproken: in 2030 geen gesloten plaatsingen meer. Dat is een mooie stip op de horizon, maar daar moet wel naar toegewerkt worden. Daarom stellen wij in deze transformatievisie vast wat we de komende jaren met elkaar willen (door)ontwikkelen, zodat we straks daadwerkelijk geen gesloten jeugdhulp meer hoeven in te kopen.

Bij het stapsgewijze afbouwen hoort de ontwikkeling van passende alternatieven gericht op de unieke situatie van de jeugdige. Hierbij wordt gekeken naar mogelijkheden in het hele jeugdhulpveld. In de periode van gecontroleerde afbouw wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden binnen het wettelijk kader. Er vindt realisatie plaats naar mogelijkheden rondom inzet van ambulante JeugdzorgPlus, kleinschalige verblijfsvormen, inzet van een voorwaardelijke machtiging, intensieve gezinsbehandeling en meer. Dit is ook een onderdeel van innovatie en ontwikkeling van de JeugdzorgPlus-aanbieder.

⁶ Deze analyse geeft inzicht in de samenhang van de problematiek, het ontstaan en het voortbestaan ervan en legt verbanden tussen deze factoren. Hierdoor ontstaat er overzicht en kennis over de problematiek van de jeugdige en de situatie waarop vervolgens een keuze gemaakt wordt voor de meest passende interventie.

Wij zien in de afgelopen jaren een daling van het aantal plaatsingen in geslotenheid. Met het doorontwikkelen en vormgeven van alternatieve vormen van JeugdzorgPlus moeten we kunnen bereiken dat de groep jeugdigen die nu in de huidige setting in geslotenheid verblijven, binnen een aantal jaar niet meer die geslotenheid nodig hebben. Deze groep heeft wel hulp nodig, maar niet in geslotenheid.

Speciale aandacht is er voor de groep jeugdigen met zeer complexe problematiek die nu nog buitenregionaal worden geplaatst omdat zij niet terecht kunnen in de lichtere vorm van JeugdzorgPlus die nu in de NHN regio wordt geboden. De ontwikkeling wordt in het Thuis voor Noordje opgepakt.

Wij spreken de ambitie uit om de lichtere vormen gesloten jeugdhulp over een kortere periode dan 2030 te kunnen afbouwen naar nul. We realiseren ons dat de gesloten jeugdhulp voor de zeer complexe problematiek nog heel intensief moet worden doorontwikkeld en daardoor meer tijd kost. Dit wordt een onderdeel van contract met de aanbieder.

Deze stapsgewijze afbouw van gesloten plaatsingen zal aan moeten sluiten bij de transformatie die we willen in de JeugdzorgPlus. De wijze van bekostiging moet ondersteunend zijn aan wat we willen bereiken en moet de juiste prikkels afgeven om de gewenste beweging voort te zetten.

3) We werken aan het bevorderen van uitstroom uit geslotenheid

Wij zijn ons ervan bewust dat jeugdigen nog gesloten geplaatst worden in de komende jaren. Daarom is het van belang dat we aandacht besteden aan de mogelijkheden voor uitstroom uit de geslotenheid. Wanneer we het bij het voorkomen van plaatsingen hebben over de noodzaak van het ontwikkelen van voorzieningen in het voorveld, zijn deze voorzieningen ook nodig voor het bevorderen van de uitstroom.

Als jeugdigen zicht willen hebben op een toekomst na geslotenheid zijn er veel levensgebieden waar aandacht voor moet zijn, zoals het eigen gezin, woonplek (thuis of elders) onderwijs of werk, vrijetijdsbesteding.

Er ligt een taak voor de gemeenten naast de JeugdzorgPlus aanbieder om regie te nemen en ervoor te zorgen dat de jeugdige in zijn of haar eigen regio of zelfs eigen gemeente die verbinding weer tot stand kan laten komen. In het lokale of regionale beleid werken we aan initiatieven om voor deze doelgroep mogelijkheden te creëren op het gebied van bijvoorbeeld wonen en werken. Hierbij denken we aan bijvoorbeeld een plaatsing werkgelegenheidsproject (in samenwerking met het (lokale) bedrijfsleven) wat misschien wel heel goed kan aansluiten bij deze jeugdige of contact met de woningbouwvereniging voor afspraken omtrent huisvesting. Belangrijk aandachtspunt voor de gemeente is hierbij ook de overgang van 18- naar 18+ en de samenhang van Jeugdwet, Wmo, WLZ en zorgverzekering.

1.4 Omschrijving vorm JeugdzorgPlus na 2023

Wij willen de gesloten plaatsingen de komende jaren af kunnen bouwen. Hierom is het van belang om de vorm te beschrijven, zodat ook duidelijk is onder welke type jeugdhulp de totale JeugdzorgPlus valt. Met deze omschrijving kunnen wij de komende jaren sturen op de te behalen resultaten van (onder meer) de zorgaanbieder.

Bij de groep jeugdigen die in de JeugdzorgPlus terecht komt zien we veelal meervoudige complexe problematiek die verder gaat dan alleen de jeugdige zelf. Vaak is er sprake van (intergenerationele) problematiek binnen het gezin. Bij deze jeugdige is er een dusdanige dreiging ten aanzien van hun gezondheid dat zij voor zichzelf een gevaar zijn of een gevaar vormen voor de omgeving. Ook onttrekken zij zich (en eventueel het gezin) aan de hulp die wordt geboden.

Bij deze doelgroep moet altijd sprake zijn van een gesloten machtiging die door de rechtbank is opgelegd. Het is wenselijk om de komende periode te onderzoeken of - als een jeugdige nog geen gesloten machtiging heeft - er op een andere manier hulp ingezet kan worden ter voorkoming van instroom in de JeugdzorgPlus.

Een machtiging gesloten jeugdhulp is er in drie varianten:

- a. een *voorwaardelijke* machtiging: hierbij wordt een hulpverleningsplan opgesteld met voorwaarden voor de jeugdige en het gezin. Behandeling en begeleiding mag dan buiten de gesloten voorziening⁷ plaatsvinden, zolang de voorwaarden worden nageleefd;
- b. een *machtiging gesloten* jeugdhulp: hierbij wordt een jeugdige daadwerkelijk uit huis geplaatst en in een gesloten voorziening geplaatst;
- c. een *geschorste* machtiging: hierbij schorst de JeugdzorgPlus aanbieder geslotenheid op onder voorwaarden. De machtiging blijft als een stok achter de deur. De tenuitvoerlegging van de gesloten behandeling kan (tijdelijk) worden hervat als de jeugdige een terugval heeft en de gesloten jeugdhulp weer noodzakelijk is.

Wij maken onderscheid in drie groepen hulpvragen en jeugdigen:

- 1) Jeugdhulp aan jeugdigen met een voorwaardelijke machtiging gesloten jeugdhulp (voorkomen instroom)
- 2) Jeugdhulp aan jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdhulp en plaatsing in een gesloten voorziening
- 3) Jeugdhulp aan jeugdigen na afloop van een periode van gesloten hulp (bevorderen uitstroom)

Toelichting:

- 1) De eerste vorm van jeugdhulp kan ingezet worden als er een voorwaardelijke machtiging afgegeven wordt door de rechtbank. Door gebruik te maken van voorwaardelijke machtigingen is er sprake van “een stok achter de deur” voor de jeugdige en het gezin om mee te werken aan de hulp. Tegelijkertijd kunnen we met de voorwaardelijke machtiging de instroom in een gesloten voorziening voorkomen. We kunnen hierbij denken aan het inzetten van intensieve specialistische ambulante (gezins-) hulpverlening of een gezinsopname. Er is in deze situatie al sprake van de voorwaarden voor plaatsing in geslotenheid. Dit betekent dat vrijheidsbeperkende maatregelen, zoals bijvoorbeeld het afnemen van urinecontrole (wanneer er sprake is van dusdanig middelengebruik) ingezet kunnen worden.

⁷ In de Jeugdwet wordt gesproken van een ‘gesloten accommodatie’. Wij gebruiken in de transitievisie de term ‘gesloten voorziening’, omdat deze term meer ruimte geeft voor innovatieve alternatieven.

- 2) De tweede vorm is het daadwerkelijke verblijf in een gesloten voorziening. Dit kan zijn voor de jeugdigen die zich niet aan de voorwaarden van de voorwaardelijke machtiging hebben gehouden of voor de groep zeer complexe jeugdigen waarvan de problematiek zo dreigend is dat een plaatsing in een gesloten voorziening als enige mogelijkheid op dat moment wordt gezien. Ook hier is het criterium dat een jeugdige wanneer deze een dreiging voor zichzelf is of voor de omgeving en zich onttrekt aan hulp randvoorwaardelijk.
- 3) De derde vorm is gericht op in te zetten jeugdhulp voor jeugdigen na afloop van de gesloten machtiging, bij een geschorste machtiging of bij een voorwaardelijke machtiging volgend op de gesloten machtiging. Hiermee willen we de uitstroom bevorderen. Daarbij zien we dat het wenselijk is dat deze jeugdigen nog wel onder de JeugdzorgPlus vallen, omdat het na geslotenheid nodig is om continuïteit aan de doelen van de behandeling te geven. De inhoudelijke zorgregie vindt altijd in afstemming met de GI plaats. De GI is immers verantwoordelijk voor de jeugdige in het kader van de ondertoezichtstelling.

Het kan hierbij gaan om twee varianten:

- de aanbieder waar de jeugdige in een periode van geslotenheid verbleef biedt vervolghulp aan vanuit de eigen organisatie. Hulp die gekenmerkt wordt in methodisch handelen met deze complexe doelgroep en deze expertise inzet.
- de aanbieder behoudt de inhoudelijke zorgregie over de behandeling na de gesloten plaatsing, dit terwijl de jeugdige vervolghulp volgt anders dan die van de gesloten aanbieder. Hiermee wordt er inhoudelijke continuïteit geboden aan de doelen van het behandelplan van de jeugdige.

1.5 Uitgangspunten transformatievisie

In de volgende hoofdstukken gaan we in op de aspecten die onderliggend zijn om de gecontroleerde afbouw verantwoord uit te voeren. De uitgangspunten van de transformatievisie JeugdzorgPlus voor de komende jaren zijn daarom gebaseerd op de volgende onderdelen:

- a. Visie op geslotenheid
- b. Visie op leefklimaat in geslotenheid
- c. Visie op het betrekken van het netwerk tijdens geslotenheid
- d. Samenwerking met onze netwerkpartners

2. Visie op geslotenheid

In het voorafgaande hoofdstuk hebben we drie varianten op geslotenheid beschreven. In het hiernavolgende deel gaan we verder in op onze visie op geslotenheid. We realiseren ons dat in 2023 er nog gesloten machtigingen jeugdhulp afgegeven zullen worden door de rechtbank en wij daarom als gemeenten ook nog een voorziening zullen hebben die gesloten jeugdhulp biedt. Wat verstaan we eronder en wat moet er veranderen? De volgende aspecten zijn hierbij van belang:

2.1 Plaatsing in geslotenheid zo kort mogelijk en als tijdelijke time-out

Een gesloten plaatsing wordt gezien als een tijdelijke time-out, als een integraal onderdeel van het volledige behandeltraject. Als het nodig is om een jeugdige voor een korte periode stabilisatie te bieden, kan een gesloten plaatsing worden ingezet. Hierbij is het van belang dat vooraf wordt bepaald wat het doel is van de geslotenheid en dat er behandeldoelen zijn opgesteld.

2.2 Zo open mogelijk

Als geslotenheid dan toch nodig is, dan zo open als mogelijk. Hiermee wordt bedoeld: Er zijn algemene regels: geen hoge hekken, jeugdigen worden niet verplicht opgesloten op hun kamer of gedwongen afgezonderd. Overige vrijheidsbeperkende maatregelen (bijv. het innemen van de telefoon) zo min mogelijk en in overleg en 'op maat' afgestemd met de jeugdige.

Wettelijk gezien mogen vrijheidsbeperkende maatregelen worden ingezet tijdens het gesloten verblijf. Momenteel wordt de inzet van deze maatregelen onvoldoende bijgehouden. Daardoor zijn er weinig handvatten om onnodig gebruik terug te dringen. Wij willen deze maatregelen laten registeren. Omdat wij het belangrijk vinden inzicht te krijgen waarom maatregelen worden ingezet, hoe vaak dit gebeurt en hoe effectief de ingezette maatregel is.

We spreken jeugdigen aan op hun intrinsieke motivatie. Een open vorm van gesloten verblijf is hierbij nodig omdat de jeugdige, onder begeleiding, eigen keuzes en beslissingen moet maken en de jeugdige niet uit de maatschappij wordt onttrokken. We zijn van mening dat dit nodig is voor een succesvolle behandeling. Met een meer open vorm van gesloten jeugdhulp is het risico op weglopen groter. Als gemeenten aanvaarden we dit risico, omdat we geloven dat de meer open vorm een traumatische ervaring bij jeugdigen kan voorkomen. Daarnaast is uit de afgelopen periode, waarin we een lichtere vorm van JeugdzorgPlus kennen, gebleken dat als jeugdigen terugkeren naar de voorziening (nadat zij zijn weggelopen), er sprake is van een verhoogde vorm van motivatie om aan hun behandeling te werken en deze af te maken. Dit laat zien dat jeugdigen fouten mogen maken en weer terug kunnen komen.

2.3 Betrokkenheid leefomgeving (gesloten) plaatsing

Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de omgeving waar de (gesloten) voorziening gevestigd is. Er zijn mogelijkheden voor jeugdigen om andere jeugdigen te ontmoeten, vrijetijdsbesteding te volgen, stage te lopen of werkervaring op te doen. Deze mogelijkheden worden individueel afgestemd op de jeugdige en gereguleerd opgebouwd. Hierdoor versterken wij het 'normaliserende' karakter van JeugdzorgPlus en verminderen wij de geslotenheid. Deze vorm draagt bij aan het creëren van kansen en aan het zien van perspectief op een gezonde toekomst.

3. Visie op leefklimaat in geslotenheid

We vinden het belangrijk om te blijven investeren in een steunend en passend leefklimaat binnen de voorziening. In dit hoofdstuk beschrijven we aan welke voorwaarden het leefklimaat in de groep en de voorziening moet voldoen.

3.1 Kleinschalig

Uit onderzoek - en uit onze ervaring de afgelopen jaren - blijkt dat groepsgrootte en mate van een-op-een-contact met begeleiders bepalende factoren zijn in het eindresultaat. Jeugdigen functioneren beter in kleinere groepen wanneer zij kwalitatief goede aandacht krijgen van begeleiders, er relatiegericht gewerkt wordt en er bewezen methoden worden ingezet bij de behandeling. Onder relatiegericht werken verstaan wij dat begeleiders in staat zijn het vertrouwen met de jeugdige op te bouwen, dat er oprechte betrokkenheid en interesse is en dat meer er gelijkwaardigheid ontstaat tussen de begeleider en de jeugdige.

De beweging naar kleinschaligheid zien we op diverse terreinen binnen het sociaal domein. Kleinschaligheid kan betekenen dat in elke regio een voorziening aanwezig is, maar kleinschaligheid kan ook op één locatie met meerdere groepen 'naast' elkaar. De keuze hiervoor zal in belangrijke mate worden vormgegeven door de mogelijkheden om specifieke expertise efficiënt in te kunnen zetten op groepen of meerdere locaties. Ook speelt de beschikbaarheid van voldoende personeel in de regio's, de mogelijkheden voor onderwijs en de financiële consequenties van de vormen een rol.

Die kleinschaligheid kun je ook doortrekken naar de groepsgrootte binnen het verblijf: een groepsgrootte van vier tot maximaal zes jeugdigen met minimaal twee begeleiders. Hierdoor is er ruimte voor individuele aandacht en het creëren van verbondenheid tussen de begeleiding en de jeugdigen. Zo worden jeugdigen echt 'gezien'. We kiezen voor een derde begeleider als vliegende keep wanneer extra begeleiding ingezet moet worden.

3.2 Samen beslissen en maatwerk

We vinden het belangrijk dat de behandeling, c.q. hulpverlening voortdurend oog heeft voor de jeugdige en voor de mensen die belangrijk zijn voor de jeugdige. Jeugdigen vallen niet terug op systemen, maar op relaties. We zien daardoor dat het verduurzamen hiervan een onderdeel is van de behandeling. Jeugdigen en ouders stellen samen met de voogd, de JIM (Jouw ingebrachte Mentor), een onderwijsconsulent en de behandelaar de doelen vast van het behandelplan. Betrokkenheid van het netwerk en het onderwijs is een voorwaarde. Jeugdigen horen autonomie over hun eigen leven te hebben. Door hen samen met anderen doelen te laten bepalen, worden ze eigenaar van hun eigen plan. Dit is een integraal onderdeel van de behandeling.

Daarnaast willen we dat de aanbieder faciliteert in een vertegenwoordiging van jongerenparticipatie en gebruik maakt van de inzet van ervaringsdeskundigen. Hun input draagt bij aan het verbeteren van de zorg. Daarbij hoort ook een adviesrecht/-plicht als het gaat om beleidsontwikkeling binnen de organisatie.

3.3 Thuisnabij

Ons uitgangspunt is dat jeugdhulp en onderwijs zo thuisnabij mogelijk plaats moeten vinden. Als we de gesloten plaatsing zien als een tijdelijke time-out waar het verblijf zo kort mogelijk is, kan de keuze gemaakt worden om de jeugdige uit zijn omgeving op één locatie (met meerdere groepen) gesloten te plaatsen. De behandeling en het onderwijs tijdens en na deze periode van geslotenheid moet juist ingericht worden op thuisnabij. De periode van verblijf buiten de eigen regio voor een jeugdige blijft dan zo kort mogelijk. We verwachten dat daarmee de verbinding met de eigen regio in stand kan worden gehouden.

Voorwaarde voor de keuze van de locatie en de 'thuisnabijheid' is dat het voldoet aan de voorwaarden die omschreven staan bij de visie op geslotenheid, leefklimaat, betrokkenheid netwerk en samenwerking in de jeugdhulp- en jeugdrechtsketen.

Hiernaast zien we een dalende instroom in de JeugdzorgPlus en is het de vraag of we zouden willen investeren in de ontwikkeling van kleinschalig aanbod van gesloten voorzieningen in elke regio terwijl je deze juist wilt afbouwen. Liever zien wij dat er geïnvesteerd wordt in alternatieve voorzieningen zoals: intensief ambulante ondersteuning en/of kleinschalige open vormen van verblijf. Deze vormen zijn bedoeld voor jeugdigen om plaatsing in geslotenheid te voorkomen. Of plekken waar zij naar toe kunnen uitstromen na plaatsing in de gesloten voorziening in de periode van afbouw gesloten jeugdhulp.

Wederom hebben we hier ook aandacht voor de jeugdigen die wij binnen het Thuis voor Noordje kennen. Dit is een kleine groep jeugdigen die dusdanige complexe problematiek heeft en hierbij zelfbeschadigend en/of agressief gedrag vertoont dat zij veel behoefte aan toezicht en veiligheid heeft. Deze groep past op dit moment niet in de huidige lichtere vorm van JeugdzorgPlus waar sprake is van minder toezicht en begeleiding. Het doel is om deze jeugdigen binnen de eigen provincie op te vangen. Kanttekening hierbij is dat als er gegronde redenen zijn - in het belang van de jeugdige – het mogelijk moet blijven om een buitenprovinciale plaatsing te realiseren.

3.4 Onderwijs

Onderwijs op het eigen niveau is een van de meest normaliserende factoren in het leven van de jeugdige. Het is van belang dat er sprake is van een doorgaande leerlijn in het onderwijs, dat jeugdigen blijven deelnemen aan basisonderwijs, voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Jeugdigen blijven leren, blijven gebruik maken van onderwijs en als dit ontbreekt vindt herstel hiervan zo snel als mogelijk plaats.

Om instroom in de JeugdzorgPlus te voorkomen is het belangrijk dat de samenwerkingsverbanden, het MBO en indien van toepassing de school van herkomst altijd worden betrokken bij het opstellen van een integraal plan voor de jeugdige en het gezin. De betrokkenheid van een onderwijsconsulent is hierbij van belang. Het contact met onderwijs moet zo vroeg als mogelijk gelegd worden om afbreuk van de leerlijn van de jeugdige te voorkomen.

Tijdens de gesloten plaatsing kan de jeugdige onderwijs volgen op de school van herkomst of - indien dit niet mogelijk is – kan hij/zij vanuit de gesloten voorziening een geïntegreerd en 'op maat' onderwijszorgprogramma krijgen. Streven is dat jeugdigen terug kunnen naar de school van

herkomst of een alternatief krijgen aangeboden. Het doel is om jeugdigen zo snel als mogelijk op het eigen niveau en in de eigen omgeving onderwijs te laten volgen. Er worden onderwijszorgarrangementen gerealiseerd⁸.

Hiermee bewerkstelligen we dat de jeugdige duurzaam onderwijs volgt wat perspectief biedt op zijn/haar toekomst. Wanneer het niet mogelijk is dat de jeugdige ten tijde van de plaatsing onderwijs volgt, dan worden alternatieve vormen gerealiseerd, zoals een werkervaringsplaats of dagbesteding. Er is samenwerking tussen het speciaal onderwijs (uitvoerder van onderwijs in een gesloten plaatsing) en de regionale samenwerkingsverbanden VO (voortgezet onderwijs) of het MBO. De onderwijsconsulent is vooraf en tijdens de gesloten plaatsing altijd betrokken bij het ontwikkelen van het plan van aanpak en een onderwijsplan voor de jeugdige. De school voor speciaal onderwijs (verbonden aan de JeugdzorgPlus voorziening) is verantwoordelijk voor het organiseren van onderwijs tijdens de gesloten plaatsing. De samenwerkingsverbanden die gekoppeld zijn aan de drie regio's van NHN zijn verantwoordelijk voor het onderwijs voorafgaand en ná de gesloten plaatsing.

Naast de onderlinge samenwerking vormt ook de financiering van onderwijs in en na geslotenheid een aandachtspunt. Het ministerie van OCW financiert het onderwijs in de JeugdzorgPlus voorziening op basis van plaatsbekostiging en het speciaal onderwijs is verantwoordelijk voor de uitvoering. Het afnemend aantal plaatsen in de JeugdzorgPlus heeft direct gevolgen voor de organisatie en kwaliteit van het onderwijs. Een klein team kan minder goed voldoen aan de gevraagde diversiteit van praktijkonderwijs tot gymnasium en Mbo rekening houdend met verschillende vakrichtingen en leerjaren.

Wij, maar ook zeker de samenwerkingsverbanden en het MBO, signaleren dat er sprake is van een verschuiving van de jongeren met zeer complexe problematiek van onderwijs in geslotenheid naar onderwijs in openheid. Samenwerkingsverbanden noemen dit het waterbedeffect. De financiering voor deze jongeren is nog onvoldoende gewaarborgd. Om onderwijszorgtrajecten te realiseren is het van belang dat hiervoor ook financiële middelen beschikbaar zijn. Dit vraagt een gezamenlijk appèl van gemeenten, onderwijs en jeugdhulp op de ministeries VWS en OCW.

3.5 Gekwalificeerd personeel en een stabiel team

Het zorgpersoneel is SKJ-geregistreerd. Het team kan worden aangevuld met personeel dat een relevante mbo-opleiding heeft afgerond. We hanteren de norm verantwoorde werktoedeling jeugdhulp.

Medewerkers zijn getraind in het voorkomen van escalatie, dit leidt tot reduceren van vrijheidsbeperkende maatregelen. Er vindt intervisie en scholing plaats, er wordt gehandeld binnen een theoretisch en methodisch onderlegd kader om zo de kwaliteit van zorg te verhogen. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van wetenschappelijke inzichten.

⁸ Arrangementen waarbij er naast onderwijs ook jeugdhulp op school kan plaatsvinden. Hulp welke is gericht op de jeugdige maar ook op de begeleiding van docenten in de aanpak van deze complexe hulpvragen.

Er moet zo veel als mogelijk sprake zijn van een stabiel team van zorgpersoneel en de zorgaanbieder voert actief beleid op het behoud van personeel. Het aantal wisselingen van personeel dient zoveel mogelijk te worden teruggedrongen.

4. Visie op het betrekken van het netwerk tijdens geslotenheid

Een belangrijke (door)ontwikkeling is het betrekken van het netwerk van de jeugdige waar (al dan niet een voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdhulp voor wordt ingezet. We kijken holistisch naar de jeugdige en het familiesysteem: doorgaans is er sprake van een gezin waar problemen opgelost moeten worden. Een jeugdige heeft daarnaast een sociaal netwerk om zich heen gebouwd. We moeten voorkomen dat de gesloten plaatsing alle lijnen met thuis doorknipt en de jeugdige onttrokken wordt aan het gewone leven.

4.1 Ouders/voogd

Ouders/voogd worden vanaf de start van de JeugdzorgPlus-behandeling betrokken. Er vindt altijd een gezinsintake plaats, waarbij gezins- en ouderproblematiek in kaart wordt gebracht (bijvoorbeeld gericht op signalering of er sprake is van onderliggend trauma bij de ouder), zodat dit betrokken kan worden bij behandeling.

Het ontwikkelde aanbod van gezinsbehandeling na de periode van geslotenheid moet doorontwikkeld worden. En ook vooraf, tijdens of na het verblijf in geslotenheid ingezet kunnen worden. Inzet vooraf is vooral met het doel om plaatsing van een jeugdige in geslotenheid te voorkomen.

4.2 Inzet JIM (Jouw Ingebrachte Mentor)

De JIM is een door de jeugdige zelfgekozen mentor en vertrouwenspersoon die voor langere tijd naast de jeugdige staat: voorafgaand, tijdens en na de gesloten plaatsing.

Een JIM wordt veelal gezocht in het eigen netwerk. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een oom, een broer of een trainer van de plaatselijke sportclub. JIM's worden begeleid en getraind door de zorgaanbieder.

4.3 Betrokkenheid netwerk jeugdige en veiligstellen van beschermfactoren die in de eigen omgeving van jeugdige aanwezig zijn

Jeugdigen die behandeld worden in de JeugdzorgPlus hebben vaak een uitgeput of afgebroken netwerk. Dit is ongewenst. Zeker omdat we zien dat een steunend netwerk de jeugdige kan helpen bij het doorlopen van zijn/haar behandeling en mogelijke terugkeer naar huis of een andere gezinsvorm. Onderdeel van de behandeling is dan ook het opbouwen en/of uitbreiden van een formeel/informeel netwerk. Naast het versterken van het eigen informele netwerk (ook het opbouwen van vrijetijdsbesteding valt hieronder) werkt de zorgaanbieder ook samen met formele steunbronnen in de leefomgeving van de jeugdige zoals jongerenwerkers.

5. Samenwerking in de jeugdhulp en het onderwijs

Wij realiseren ons dat de transformatievisie op de JeugdzorgPlus een schakel is in een groter geheel en dat we met één schakel niet alles kunnen oplossen.

Wij zien een onderscheid tussen twee stromingen qua samenwerking, die vanzelfsprekend nauw met elkaar samenhangen. De eerste is de jeugdrechtsketen. Daarmee bedoelen we de rechtbank, gecertificeerde instellingen, de veiligheidsregio en de Raad voor de Kinderbescherming.

De andere is gericht op de samenwerking met jeugdhulp en het onderwijs na of voor geslotenheid. Bij jeugdhulp denken we hierbij aan andere zorgaanbieders, maar ook aan lokale teams van gemeenten. Bij onderwijs denken we aan de (onderlinge) samenwerking met de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs⁹. Zij dragen de verantwoordelijkheid voor een passend en dekkend onderwijsaanbod in de regio.

Al deze samenwerkingspartners zijn van belang en noodzakelijk voor het kunnen realiseren van de afbouw van gesloten plaatsingen de komende jaren. Dit gaat dus om hoe diverse partijen met elkaar in de komende jaren willen samenwerken.

5.1 *Jeugdrechtsketen*

De volgende aspecten zijn belangrijk:

- Er is directe betrokkenheid van de gezinsvoogd bij de toeleiding, de plaatsing en het opstellen van het behandelplan voor de jeugdige die in geslotenheid wordt geplaatst.
- Er moet een inspanningsverplichting aan de JeugdzorgPlus-aanbieder worden opgelegd om samenwerking met de jeugdrechtsketen te versterken, initiatieven te realiseren en innovatie te agenderen/realiseren.
- Er vindt altijd een warme overdracht plaats. De jeugdige wordt dus niet op papier overgedragen maar in persoon. Daarbij is een volledig dossier over de jeugdige van belang. Voor en na plaatsing in de gesloten jeugdhulp.
- Gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming hebben een verantwoordelijkheid om geen gesloten plaatsing aan te vragen bij de rechtbank. Dit is alleen mogelijk als in het voorveld voldoende mogelijkheden zijn om de juiste hulp in te zetten.

5.2 *Samenwerking met andere partijen voor en na geslotenheid*

We zijn ons ervan bewust dat samenwerking met meerdere partijen nodig is voor en na geslotenheid. We hebben het dan over:

- Onderwijs
- Andere jeugdhulp- of Wmo-aanbieders
- Gemeenten (bij overdracht naar bijvoorbeeld het wijkteam)

⁹ De samenwerkingsverbanden worden gevormd door de schoolbesturen voor regulier en speciaal onderwijs werkzaam binnen een regio.

- Veiligheidsregio
- Woningbouwcorporatie
- (Lokale) bedrijfsleven

Ook hier zijn de volgende aspecten belangrijk:

- Er is betrokkenheid van gemeenten, zorgaanbieders en het onderwijs nodig om samen de juiste hulp in te kunnen zetten voor jeugdigen. Voorafgaand om plaatsing te voorkomen, na afloop om een toekomstperspectief te kunnen bieden. Gemeenten hebben hierbij een belangrijke regierol.
- De JeugdzorgPlus-aanbieder krijgt een inspanningsverplichting om de samenwerking met de jeugdhulpketen te versterken, initiatieven te realiseren en innovatie te agenderen/realiseren.
- Er is altijd een integraal plan op basis waarvan een warme overdracht plaatsvindt van gesloten naar open, van de gesloten voorziening naar de gemeente of van gesloten voorziening naar het onderwijs waar de jeugdige heen gaat. Hierbij is een volledig dossier nodig.
- Er wordt nagedacht over mogelijkheden in de samenwerking. Bijvoorbeeld dat een begeleider van de gesloten plaatsing JeugdzorgPlus 'meeloopt' in de open voorziening ter ondersteuning van de jeugdige en - bijvoorbeeld de eerste week - aanwezig is.

6. Vervolg

Het vaststellen van onze transformatievisie op JeugdzorgPlus vanaf 2023 is de start van het verwervingstraject wat wij als gemeenten doorlopen. Hierna zullen de volgende stappen worden gezet:



Bij de volgende stappen (inkoopvisie en verwervingsstrategie) zullen wij deze transformatiedoelen als samenvatting van ons visiedocument meenemen:

- 1) De afbouw van gesloten jeugdhulp in 2030 door een ombouw naar gespecialiseerde ambulante en verblijfvoorzieningen (met JeugdzorgPlus expertise)
- 2) De herstel- en ontwikkelingskansen van jeugdigen in een gesloten voorziening maximaliseren.
- 3) Een integratie van expertise rondom een jeugdige van (in)formeel netwerk tot professionele voorzieningen